

The background of the book cover is a light blue, semi-circular architectural structure, possibly a dome or a large window, with a grid-like pattern. Inside this structure, several dark silhouettes of fighter jets are flying in a line, leaving a trail of white smoke. The overall tone is ethereal and historical.

Amanda Hodgkinsonová

Britannia Road 22

FLEET

Amanda Hodgkinsonová

Britannia Road 22

Amanda Hodgkinsonová
Britannia Road 22

Copyright © Amanda Hodgkinson, 2011
Translation © Jana Hejná, 2013

ISBN 978-80-87497-56-2
ISBN 978-80-7473-078-8 (PDF)

S láskou mamince a tatínkovi

I mrtví potřebují pohádky.
Zbigniew Herbert

Jaro 1946. Do Anglie.

Ten chlapec jí byl vším. Drobný, neposedný klučina, vyplašený jako zvířátko v divočině. V jeho dětském tělíčku a věčně rejdicích očích přežívaly temné duše všech těch ztracených, nalezených a nikdy nezapomenutých. Milovala ho se stejnou urputnou silou, s jakou ze semínek ukrytých hluboko v zemi raší celé lesy, a přesto se děsila, že ani to nebude stačit, že ho ztratí. Proto ho odváží do Anglie, odhodlaná přesvědčit Janusze, aby ho také miloval a poskytl mu bezpečný domov.

V seznamu pasažérů stálo: Silvana Nowaková, dvacet sedm let, vdaná, syn Aurek Josef, sedm let.

„Jaké je vaše povolání?“ zeptal se jí britský voják a začal studovat dokumenty, které mu předložila.

Zadívala se na stůl pokrytý listinami, celé stránky popsané ženskými jmény. Všechno hospodyně a ženy v domácnosti.

Za zády se jí táhla dlouhá fronta, stovky dalších tiše čekajících matek s dětmi, stejně jako ona oblečené do darovaných šatů. Nad vojákovou hlavou visela cedule s lodním řádem v několika jazycích včetně polštiny. *Prostěradla a přikrývky jsou majetkem této lodi. Zcizené předměty budou zabaveny.*

Silvana pevněji sevřela svého synáčka. Voják na ni vrhl rychlý pohled, pak se odvrátil a znovu zabořil zrak do písemností. Moc dobře věděla proč. Bylo mu trapné dívat se na tak neupravenou ženu a neklidné dítě. Jednou rukou se ujistila, že má šátek stále na hlavě,

a dlaň druhé ruky vtlačila do Aurekových zad ve snaze donutit ho, aby se napřímil.

„Vaše zaměstnání?“

„Přeživší,“ zašeptala to první, co jí přišlo na jazyk.

Voják nevzhlédl, jen uchopil pero.

„Hospodyně, nebo žena v domácnosti?“

„Nevím,“ odpověděla. Pak, vědoma si netrpělivého přešlapování za zády, dodala: „Žena v domácnosti.“

A tím to skončilo. Byla zaregistrována, úhledně vepsána do tlusté knihy nesmazatelným černým inkoustem. Přidělili jí číslo, štítek do klopky, který odpovídal záznamu v seznamu cestujících. Důkaz, že ona a ten chlapec jsou, kým tvrdí. Matkou a synem. Byl to dobrý začátek. Úřední dokument přece nikdo zpochybňovat nemůže. Jen s tím povoláním, *žena v domácnosti*, byla potíž. Byla přesvědčená, že ta slova, *žena* a *domácnost*, ať už dohromady nebo zvlášť, by zrovna s ní nikdo nespojoval.

Celou noc, zatímco moře unášelo loď se stovkami uprchlíků na palubě k jiné zemi, Silvana usilovně vzpomínala. V jedné z přeplněných chodeb podpalubí objevila volné místo, posadila se na paty, ruce založené na prsou. Schoulená, s Aurekem schovaným pod kabátem, vdechovala pach potu a naftové výpary a naslouchala pulzování motorů, které svým pravidelným tempem ukrajovalo noc. Pokoušela se vybavit si život s Januszem, ale vracely se jí stále stejné myšlenky z minulosti. Ty, o které nestála. Cesta, po níž se vydat nechtěla, kalné, upršené nebe a letouny vystřelující z mračen. Potřásla hlavou, aby ty vzpomínky zaplašila, nechtěla znovu vidět, co následovalo. Stejně to přišlo. Hlína pod nohama lesklá vlhkostí, vítr ohýbající větve stromů a na dřevěné kárce děcko zabalené v kokonu z pestrobarevných příkrývek.

Silvana si svého synka přitáhla blíž a začala ho kolébat. Vzpomínky se rozplynuly. Chlapcova vyhublá ru-

ka vyklouzla zpod kabátu a ona na tváři ucítila pátravý dotek jeho prstíků. Proč jen je láska tak úzce spjata se ztrátou? Vždyť bez ohledu na to, jak moc ho milovala – a milovala ho tak vroucně, jako by na tom závisel její vlastní život –, ztrátu si nesla ustavičně v srdci, neoddělitelnou jako přízrak v patách.

Když temnotu pročísly první paprsky nového dne, byla už Silvana na přemýšlení příliš vyčerpaná. Konečně zavřela oči a nechala se hučením motorů, tím mechanickým tlukotem srdce, ukolébat do milosrdně bezesného spánku.

S ránem se na obloze objevilo bledé slunce a začal foukat sláný mořský vánek. Silvana, s Aurekem pevně svírajícím šosu jejího kabátu, si proklestila cestu davem a vydala se na horní palubu. Chytla se zábradlí a on jí mezi rozkročenýma nohama usedl na bobek a opřel se jí o lýtko. Hluboko pod nimi se o lodní bok tříštily nazelenalé vlny a ona je pozorovala a pokoušela se představit si, jaká asi bude Anglie, ta země, o níž nevěděla nic, jen to, že právě tam teď žije Janusz, její muž.

Byla ztracená a on ji našel. Snad to považoval za návrat do minulosti, myslel si, že bude stejná, jako když ji opustil – mladá ženuška s pečlivě natočenými rudými lokny, úsměvem na tváři a jejich milovaným synáčkem v náručí. Nemohl tušit, že minulost je dávno mrtvá a ona je jen duch té ženy, kterou kdysi znal.

Z houpání lodi se jí zatočila hlava, musela se rychle opřít. Svou vlast nechala daleko za sebou a na obzoru nebylo žádné pobřeží, žádná zem, pro niž lze truchlit, jen voda, kam až oko dohlédlo, a odlesky sluneční záře na vlnách. Janusze neviděla od toho dne, kdy před dlouhými šesti lety opustil Varšavu. Pozná ho vůbec? Dokázala si vybavit jejich první setkání, datum svatby, velikost jeho bot, to, že je pravák. Ale k čemu bylo tohle těžkopádné chytání se faktů a čísel?

Přimhouřenýma očima pozorovala moře, nekonečné pohupování vln. Kdysi ho milovala, tím si byla jistá. Ale teď mezi nimi stál všechen ten promarněný čas. Šest let, a stejně tak to mohlo být i sto. Má snad na toho muže právo jen proto, že zná obvod jeho límcečku?

Aurek ji zatahal za ruku a ona poklekla, rukávem si otřela ústa a pokusila se o úsměv. Na téhle cestě byla jen kvůli němu, protože chlapec otce potřebuje. Už brzy nechají minulost za sebou a jejich přítomností bude Anglie. Tam jistě dokážou žít, jako by nebylo žádné včera, bez mučivých vzpomínek, aniž by je pronásledovaly hrůzy dřívějšíka. Prohrábla mu kratičké vlasy a on ji objal kolem krku. Byla na cestě za novým životem a s sebou si vezla ten jediný kousek Polska, který jí ještě zbyl.

Britannia Road 22, Ipswich

Na ten dům se usmívá sama Štěstěna, pomyslí si Janusz. Trošku poodstoupí, aby si mohl číslo 22 v Britannia Road lépe prohlédnout; obdivuje to úzké stavení z červených cihel se třemi okny a modrými vchodovými dveřmi. Skleněná, zeleně orámovaná vitráž ve dveřích zobrazuje vycházející slunce, uprostřed sedí drobný ptáček, salašník modrý. Je to tak typicky anglické, že se Janusz neubrání úsměvu. Přesně to hledal.

Domek je poslední v řadě, hned vedle ruin po náletu, přesto se mu nějakým záhadným způsobem podařilo vyváznout bez větší újmy. Jediným svědectvím nedávné minulosti je dlouhá puklina ve vitráži, rýha protíná modrého ptáčka, takže by pro něho nejspíš bylo těžké vzlétnout, kdyby se o to snad chtěl pokusit. Jinak ale člověk snadno uvěří, že válka tenhle dům úplně minula. Pošetilá myšlenka, to moc dobře ví, ale stejně se mu zamlouvá. Snad se ten dům o kousíček svého štěstí podělí i s ním a jeho rodinou.

„S tímhle svinčíkem si hlavu nelámejte,“ ozve se realitní agent a mávne rukou směrem k vybombardovaným sutinám, kde si hrají umouněné děti. „Zmizí to dřív, než se nadějete. Však my už tohle město postavíme na nohy, a pěkně rychle.“

Urovná si manžety tvídového saka a podá Januszovi svazek klíčů.

„Tak prosím, je to vaše. Doufám, že se vám tu bude líbit. Můžu vědět, odkud pocházíte?“

Janusz tu otázku čekal. Lidé se chtějí vždycky nejdřív dozvědět, co jste zač.

„Z Polska,“ odpoví. „Jsem Polák.“

„Mluvíte zatraceně dobře anglicky,“ pokračuje makléř a z vnitřní kapsy saka vytáhne pouzdro na cigarety. „Sloužil jste v armádě?“

To je druhá věc, která je vždycky zajímavá. *Co tady děláš?* Ale Janusze už tahle země z míry nevyvádí. Zná zdejší způsoby, ví, jak to chodí. Mluv jasně a k věci. Dej najevo, že jsi na jejich straně, to jim ke štěstí stačí.

Když se ho na jeho původ zeptali poprvé, kdysi dávno, kdy ho ještě trápilo, že je cizinec, kdy to považoval za nesmazatelné mateřské znaménko, za nevzhlednou zarudlou skvrnu na tváři vystavenou všem na odiv, tehdy udělal tu chybu, že se jim pokusil popravdě odpovědět. V Anglii byl zatím krátce, ani ne rok, a jeho noví druhové v něm tím svým bouřlivým, krvelačným nadšením pro válku zažehli jakýsi plamen. Žilami mu najednou proudil spalující oheň, který způsobil tu lehkomyšlnou upřímnost, jakou nikdy dříve nepocítil. S hlučnou partou letců RAF posedával v zakouřeném jídelně, popíjel pivo barvy motorového oleje a jal se převyprávět svůj příběh, cestu z Polska na samém úsvitu války do Francie a později do Anglie.

Až příliš pozdě si uvědomil, jak zamotané je jeho vyprávění, které stejně nikdo neposlouchá. Nikdo nechtěl slyšet o ženách, které opustil. Janusz dál zápasil s cizími slovy, a nakonec se utápěl v sebelítosti a skloněný nad pultem mumlal polsky cosi o velkých trápeních, jako jsou láska a čest. Později začal venku na ostrém nočním vzduchu střízlivět a při pohledu na hvězdnaté nebe zalitoval každé pošetilosti, kterou toho večera vypustil z úst.

Teď se ale napřímí a vyžene vzpomínky z hlavy.

„Sloužil jsem u Královského letectva,“ prohlásí jasně

a pevně. „U polské perutě. Do Anglie jsem přišel v roce 1940 a už jsem tu zůstal.“

„Aha. Tak to jo,“ usměje se muž a nabídne mu cigaretu. „Já byl taky v armádě. Znal jsem pár kluků tam od vás. Umíte slušně chlastat, vy Poláci... Umístili vás někde tady poblíž?“ Zapálí si, odcvrkne sirku na zem a podá krabičku Januszovi.

„Ne.“ Janusz si vezme zápalky a na znamení díků kývne. „Často jsme se přesunovali. Demobilizovali mě v Devonu a nabídli mi práci buď tady, nebo nahoře na severu.“

„No, Ipswich je slušné místo k životu, pěkné trhově městečko... A dům jste získal právě včas. Seznam zájemců o tuhle nemovitost je delší než moje ruka. Kdybyste mi ještě před otevřením kanceláře nebušil na dveře, předával bych ty klíče teď někomu jinému. Je to poctivý rodinný domek. Máte, víte... nějakou...?“

„Rodinu? Mám ženu a synka. Dorazí sem za měsíc.“

„Šťastné shledání, co? To rád slyším.“

„Doufám.“ Janusz potáhne z cigarety, vyfoukne kroužek dýmu a sleduje, jak se pomalu rozplývá. „Neviděl jsem je už šest let.“

„To je teda něco.“ Makléř nakloní hlavu a trochu se zamračí. „Na druhou stranu, když se nad tím zamyslíte, máte barák, práci a za chvíli vám přijede rodina. To je přece šťastný konec, no ne?“

Janusz se zasměje. Přesně v to doufá.

„To je pravda,“ přisvědčí. „Příběh s happy endem.“

Když mu pracovník Červeného kříže oznámil, že Silvanu s Aurekem našli v britském uprchlickém táboře, do smíchu mu nebylo.

„Jsou na tom dost bledě,“ pronesl úředník téměř šepetem. „Živořili v lese a nejspíš velmi dlouho. Hodně štěstí, pane. Doufám, že vám to vyjde.“

Zatočí klíči na prstě a pozoruje tvídová záda agenta, který svižně kráčí dolů z kopce do města. A je to. Mír. A on má dům. Domov pro Silvanu s Aurekem. Otec by na něj byl tak pyšný, hrdý, že dokázal svou rodinu znovu spojit. Že udělal, co se patří. A hledí do budoucnosti. Do Polska se vrátit nemůže, alespoň ne teď, když je jeho vlast pod komunistickou nadvládou. Musí se podívat pravdě do očí. Sny o svobodném a nezávislém Polsku jsou právě jen to – sny. Jeho domov je teď tady. Sám Churchill se nechal slyšet, že polští vojáci by se měli stát svobodnými a plnohodnotnými občany britského impéria, a on tuhle myšlenku přijal za svou. Jeho domovem je Británie.

Jestli se mu snad někdy podaří opět navázat kontakt s rodiči nebo sestrami, kdyby mu měli jednou odpovědět na dopisy a najít ho, snad jeho rozhodnutí zůstat pochopí.

Vloží si klíče do kapsy a přemítá, co pro něj život chystá. Když mu po demobilizaci nabídli dvě pracovní místa, jedno v továrně na jízdní kola v Nottinghamu a druhé ve strojírenském závodě v tomhle východoanglickém městečku, rozložil si v knihovně mapu Spojeného království a prstem se dotkl Ipswiche. Je to malé přístavní městečko usazené na rozvětveném ústí řeky, jež se vlévá do moře. Malíčkem dosáhl přes modř Severního moře až na francouzskou pevninu, a to rozhodlo. Přestěhuje se sem, aby byl blíž Hélène. Hloupý důvod, zvláště když se tolik snaží zapomenout; alespoň nepatrně se tím však zmírnila bolest, jež ho souží.

Zívne a ze rtů mu unikne hluboký povzdech. Cítí se tu dobře. Vzduch je poměrně čistý a je tu klid. Po celé délce svahu se táhnou řady cihlových domků, v dálce se k nebi vzpíná věž kostela se špicí obalenou lešením. Netuší, jestli za tím stojí dlouho odkládané opravy ne-

bo nedávné poničení ve jménu války, a ani ho to nezájímá. Víru v Boha ztratil. Dnes doufá jen v konkrétní věci, v jistou práci a rodinu, o kterou se může postarat. A jednou snad i ve špetku toho štěstí.

Za kostelem navazují na obytné čtvrti řeka a vysoké komíny továren. A za nimi už jen širá pole a les. Nebe nad hlavou má barvu staré žvýkačky, jejíž celistvou šedí místy prosvítají blankytné pruhy. Hélène by nejspíš řekla, že je tam právě tolik modři, kolik krejčí potřebuje na četníkovy kalhoty.

Znovu si zapálí a dovolí si zavzpomínat na Francii. Je to slabost, kterou si na kratičký okamžik vychutnává, sladoučká a lahodná jako lžička cukru navíc v hořkém armádním čaji. Myslí na statek s červenou střechou a modrými dřevěnými okenicemi, na Hélène stojící u dveří do kuchyně, na její snědou pleť a hřejivý jižanský přízvuk, na překrásné živoucí oči.

Dokouří a opět vejde do domu. Prochází pokoji, plánuje a pečlivě zaznamenává, co všechno je třeba opravit nebo vyměnit. Otevře zadní dveře a vkročí do zahrady. Je to dlouhý obdélník s roky nekosenou trávou; všude, kam se podívá, bují kopřivy a ostružinové keře. Na konci stojí staříčkový dub, jako stvořený k tomu, aby v jeho větvích vystavěl domek pro svého syna. Jakmile poseče trávník a zbaví ho plevelu, vytvoří květinové záhonky i zeleninovou zahrádku. Jeho rodina bude mít pravou anglickou zahradu.

Se seznamem úkolů v ruce se na okamžik zastaví na zápraží a pozoruje děti hrající si v nedalekých rozvalinách. Není snadné si představit, že zanedlouho bude jedním z nich i jeho syn. Janusz mu bude dobrým otcem. Je rozhodnutý dělat všechno tak, jak se patří. Caparti se v kalném světle smějí a vesele poskakují, odpoledním městem se rozléhá jejich pištění a mísí se s ostrým křikem racků z přístavu. Jakmile je matky začnou

svolávat k večeři, zamkne Janusz svůj nový dům a vydá se vstříc poslední noci na ubytovně.

Na radnici vyplní příslušné formuláře a zařadí se do fronty na přidělové lístky na nábytek a barvy. Nábytek vydávají ve skladu u autobusového nádraží a všechen je stejný: prosté hranaté kusy z tenkého mořeného dřeva. U Woolworths koupí tapety s názvem „Letní dny“. Mají krémovou barvu a jsou na nich větévky s droboučkými růžičkami. Vystačí na přední pokoj a hlavní ložnici. S výběrem tapety do Aurekova pokojíčku si nechá poradit od prodavačky, která prý má stejně starého hochu.

Na zdi v chodbě a kuchyni zvolí světle béžovou tapetu se vzorem hráškově zelených bambusových větví a spirálami listoví. Koupelna a chodba v patře dostanou růžový nátěr. Stěny Aurekova pokoje křížují šedé letouny. Je to velký pokoj, jednou se o něj bude moci podělit s bratrem, pokud se všechno vyvine tak, jak Janusz doufá.

Každý večer se po návratu z práce pustí do oprav, náčiní odkládá teprve ve chvíli, kdy už ho nadobro přemůže vyčerpání. Svalí se na lůžko a má pocit, jako by měl ruce stále natažené před sebou, jako by stále natíral a tapetoval.

Za osamělých nocí snívá o tom, jak vchází do rodného domu, vybíhá schody na verandu. Rozrazí těžké vstupní dveře a volá matku, třebaže dobře ví, že přišel pozdě a všichni jsou pryč. V jednom z prázdných pokojů s vysokým stropem objeví tmavovlásku ve žlutých šatech. Žena vstane, vyklouzne z oděvu a pokyne mu, ať přistoupí blíž. Jenže pak se sen bohužel změní, hbitě, jako mrštná rybka v dravé řece, a žena zmizí. Janusz se s trhnutím probudí, oči má vytřeštěné a srdce mu tlučne na poplach. Rukou si přejede přes bolestivě pul-

zující třísla a zaboří hlavu do polštáře. Ta samota ho snad zničí!

Nádraží Victoria je obrovské. I teď, v sedm ráno, je plné lomozu a ztracených lidí, kteří chytají Janusze za lokty a pokládají mu otázky, na něž nezná odpověď. Kapesníkem si otře z čela pot a podívá se na hodinky. Pečlivě si připravoval, co jí řekne. „Je to tak dávno,“ začne. Nenuceně, a přitom mnohoznačně.

Pátrá v mysli po polských frázích, jenže se pohybuje už tak dlouho v anglickém prostředí, že se mu rodná řeč z hlavy vytrácí; jako by se z paměti pokoušel vylovit zpola zapomenutá jména bývalých spolužáků. Je to příliš namáhavé a nese to s sebou mnoho nežádoucích vzpomínek. Materština v něm vyvolává tolik dávných stesků... Bude lepší, když se Silvana naučí anglicky. Začínají tu nový život, musejí si místní jazyk osvojit. „Vítej v Británii!“ To je další fráze, k níž se možná uchýlí.

Nástupiště přetékají lidmi a jsou poseta vozíky s vysokými komíny kufrů a neumělých ranců s oblečením a osobním majetkem. Kolem pospíchají lidé, jako rozmazané šmouhy šedi, hnědi a námořnické modři. Janusz očima přejíždí dav a snaží se z myšlenek vytěsnit Hélène, tu dávnou naději, že to bude právě ona, s níž se takhle po válce sejde. Zachytí pohled jakési ženy. Prohlédne si ji a najednou ji poznává. Všechny vzpomínky se mu vracejí. Je to Silvana, jeho žena. Vztáhne ruku k úzké krempě ošklivého plstěného klobouku, aby smekl. Dostal ho při demobilizaci společně s oblekem a přísahal by, že musí být vyrobený z lepenky. Uhladí si vlasy, palcem a ukazovákem urovná knír a odkašle si. Sevře klobouk v rukou a zamíří k ní. Silvana má na hlavě rudý šátek a teď, když si jí všiml, si najednou uvědomí, že z bezbarvého davu vyčnívá jako osamělý vlčí mák v poli zčeřeného obilí.